

MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM SAMKVÆMT LÖGUM NR. 63/1993

VEGNA GJALLNÁMS ÚR SEYÐISHÓLUM Í GRÍMSNESI

NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR OG ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS

1. INNGANGUR

Skipulagsstjóri ríkisins hefur fengið til frumathugunar fyrirhugað gjallnám úr Seyðishólum í Grímsnesi, samkvæmt lögum nr. 63/1993 um mat á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdaraðili: Grímsneshreppur og Selfossbær. Ráðgjafi framkvæmdaraðila við mat á umhverfisáhrifum er Léttsteinn ehf. og er hann einnig fyrirhugaður verktaki.

Framkvæmd kynnt í frummatsskýrslu: Fyrirhugað er að vinna 8-10 milljónir m³ af jarðefnum innan landareignar Grímsneshrepps og Selfossbæjar í Seyðishólum í Grímsnesi. Á svæðinu eru opin náma sem unnið hefur verið úr í yfir 50 ár. Framkvæmdatíminn er áætlaður 12 ár og mun efnistökkunni ljúka með fullnaðarfrágangi á svæðinu. Tilkynnt var allt land Grímsneshrepps og Selfossbæjar í Seyðishólum en efnistaka er fyrirhuguð á afmörkuðu svæði innan þess.

Frumathugun: Oddviti Grímsneshrepps, f.h. Grímsneshrepps og Selfossbæjar, tilkynnti framkvæmdina til embættis skipulagsstjóra ríkisins með bréfi dagsettu 8. febrúar 1996 og var frummatsskýrsla þá lögð fram. Embætti skipulagsstjóra ríkisins tók formlega á móti tilkynningu um framkvæmdina með bréfi þann 26. febrúar 1996. Framkvæmdin var auglýst opinberlega þann 1. mars 1996 í Lögbirtingablaðinu, Morgunblaðinu og Dagskránni, Selfossi. Frummatsskýrsla lá frammi til kynningar frá 1. mars til 9. apríl 1996 hjá embætti skipulagsstjóra ríkisins, í Þjóðarbókhöðunni, Reykjavík á bókasafninu á Selfossi og hjá oddvita Grímsneshrepps. Tíu athugasemdir bárust á kynningartíma. Leitað var umsagnar fjögurra opinberra umsagnaraðila: Grímsneshrepps, Hollustuverndar ríkisins, Náttúruverndarráðs og Selfosskaupstaðar. Þá var send kynning til Þjóðminjasafns Íslands.

Gögn lögð fram við frumathugun. Frummatsskýrsla: Seyðishólar í Grímsnesi, mat á umhverfisáhrifum. Frummat vegna gjallnáms. Skýrsla unnin á Teiknistofu Leifs Blumenstein fyrir Léttstein ehf., febrúar 1996.

2. UMSAGNIR

Leitað var umsagnar **sveitarstjórnar Grímsneshrepps** með bréfi dagsettu 27. febrúar 1996 og barst umsögn, með bréfi dagsettu 18. apríl 1996, þar sem segir meðal annars:

„Grímsneshreppur er eigandi 61% þess lands þar sem væntanlegt malarnám á að fara fram. Jafnframt mun malarnámið fara fram í hreppnum og umferð því tengd fara um hann. Það er því mikilvægt fyrir hreppinn að vel takist til og að nýting þessa svæðis verði skynsamleg og arðbær. Ber því að leggja ríka áherslu á að malarnámið og umferð því tengd valdi eins lítilli röskun á náttúru landsins og mögulegt er jafnframt því sem það trufla sem minnst þá sem á svæðinu búa eða dveljast. Þá er mikilvægt að þeim sem um vegina fara verði ekki hætta búin af umferð. Það liggur hinsvegar fyrir að á þessari stundu er erfitt að meta hvaða þættir það eru sem líklegir eru til þess að valda röskun af einhverju tagi. Grímsneshreppur vill því að skýrt verði og afdráttarlaust að takmarka megi umferð flutningabíla á vegum framkvæmdaraðilans þannig að draga megi úr hraða og umferð þeirra ef á þarf að halda. Hinsvegar er erfitt að gera sér grein fyrir því á þessari stundu í hverju takmarkanirnar felast. Þá er bent á að í samkomulagi landeigenda og Léttsteins er gert ráð fyrir sérstökum sjóði til þess að skapa jafnvægi milli hagkvæmis- og náttúruverndarsjónarmiða. Sjóði þessum er ekki einungis ætlað að ganga frá námasvæðinu heldur jafnframt að stuðla að náttúruverndarverkefnum í hreppnum og Árnesþingi öllu. Vonir standa til þess að í sjóðinn safnist verulegt fé og langt umfram það sem nauðsynlegt er til frágangs námasvæðisins.“

Sem svar við athugasemdum sem bárust á kynningartíma og sendar voru hreppnum segir meðal annars:

„Um hugsanlegan bótarétt hljóta að gilda almennar skaðabótareglur.“

Þá er í umsögninni vikið að bréfi frá Skipulagi ríkisins dagsettu, 16. apríl 1996. Í því var meðal annars spurt hvort fyrir lægi samþykkt deiliskipulag af sumarbústaðasvæði næst Búrfellsvegi, ofan vegar, frá Biskupstungnabraut að fjárhúsum, í landi Klausturhóla, sem eru gengt gjallnáminu í Seyðishólum. Í svari Grímsneshrepps segir:

- „1. Grímsneshreppur gerir ekki sérstakar athugasemdir við framkomna skýrslu Léttsteins enda var við samningu skýrslunnar haft samráð við Grímsneshrepp. Grímsneshreppur ber þó enga ábyrgð á efni skýrslunnar.*
- 2. Ekki liggur fyrir samþykkt deiliskipulag á því svæði sem rætt er um í 2. tölul.“*

Þá er í umsögninni greint frá að Grímsneshreppi barst athugasemd frá Guðmundi Jóhannessyni og Þórleif Gunnarsdóttur, eigendum Klausturhóla og átti hún að fylgja með umsögn hreppsins en barst ekki skipulagsstjóra ríkisins fyrr en 23. apríl 1996. Þar er sérstaklega fjallað um ónæði sem íbúar á Klausturhólum verða fyrir svo og að óseldar sumarbústaðalóðir á tilteknu svæði verði óseljanlegar á meðan á framkvæmdinni stendur. Áskilja þau sér því rétt til bóta, verði af framkvæmdinni.

Umsögnin var send **Léttsteini ehf.** með símbréfi dagsettu 19. apríl 1996.

Leitað var umsagnar **Hollustuverndar ríkisins** með bréfi dagsettu 27. febrúar 1996 og barst umsögn með bréfi dagsettu 22. mars 1996 þar sem segir meðal annars:

„Á grundvelli þeirra upplýsinga sem koma fram í matsskýrslu telur Hollustuvernd ríkisins að framkvæmdin muni hafa tímabundin loft-, hávaða- vatns- og úrgangsmengunaráhrif. Líklegt er þó að umhverfinu muni ekki stafa umtalsverð hættu af þeirri mengun verði ákvæðum mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994 ásamt síðari breytingum fylgt.

Áætlanir um meðhöndlun olú, og eftirlit með grunnvatni virðast ásættanlegar. Framkvæmdaraðili þarf að hafa samráð við vatnsveitur og heilbrigðiseftirlit á svæðinu við framkvæmd verksins.

Góð grein er gerð fyrir væntanlegri hljóðvist á svæðinu. Niðurstöður skýrslunnar sýna að ekki má reisa sumarhús nær Búrfellsvegi heldur en 80 m og ekki nær Biskupstungnabraut en 190 m miðað við gróid land og enga skermun landslags. Hollustuvernd ríkisins vill þó einnig benda á að ef miðað sé við leiðbeiningarmörk um hljóðstig í sumarhúsabyggð eru þessi fjarlægðarmörk um 140 m við Búrfellsveg samkvæmt skýrslunni. Við Biskupstungnabraut nást leiðbeiningarmörkin nú í um 280 m fjarlægð, en fara verður í um 380 m fjarlægð við að 150 þungir bílar bætast við á sólarhring. Ef umferðarhraði er færður niður úr 90 í 70 km/h þá lækka þessar fjarlægðir í 200 m í dag og 260 m miðað aukningu umferðar um 150 þunga bíla.

Hollustuvernd ríkisins telur það miður að ekki sé gerð grein fyrir öllu malarnámi á svæðinu. Fram kemur að starfandi náma er á landareign Jóns Loftssonar. Ekkert kemur fram um framtíðarnýtingu hennar. Í skýrslunni vantar umfjöllun um valkosti í námuvinnslu á öllu svæðinu. Mismikil námuvinnsla hefur mismunandi áhrif á umhverfið á framkvæmdatímanum og því hefði verið æskilegt að um slíka valkosti væri fjallað.

Einnig þyrfti að koma inn mati á áhrifum umferðaraukningarinnar á þéttbýli við útskipunarhafnir og þar með hugsanlegt val á flutningaleiðum. Framkvæmdaraðili þyrfti að hafa samráð við heilbrigðiseftirlit á hverju svæði við slíkt val.“

Umsögnin var send **Grímsneshreppi** með bréfi dagsettu 25. mars 1996 og sama dag með símbréfi til Létsteyns ehf.

Frá **Létsteyni ehf.** barst svar, dagsett 26. mars 1996, þar sem segir meðal annars:

„Umsögnin er ásættanleg fyrir hönd framkvæmdaraðila og verður fallist á eftirfarandi.

Framkvæmdaraðili mun fara eftir ákvæðum mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994.

Framkvæmdaraðili mun hafa samráð við vatnsveitur og heilbrigðiseftirlit á svæðinu.

Framkvæmdaraðili mun hafa samráð við heilbrigðiseftirlit við val á flutningsleiðum.“

Þá kemur einnig fram í svarinu að framkvæmdaraðili hafi aðeins heimild til að leggja fram frummat á því svæði sem hann ætlar að nýta og geti því ekki fjallað um aðra efnistökmöguleika. Ennfremur að gert er ráð fyrir útskipun frá Þorlákshöfn. Viðræður séu hafnar við Ölfushrepp og Þorlákshafnarhöfn sem hefur lýst vilja til að útvega nægjanlegt athafnasvæði á lóð hafnarinnar.

Leitað var umsagnar **Náttúruverndarráðs** með bréfi dagsettu 27. febrúar 1996 og barst umsögn með bréfi dagsettu 22. mars 1996. Þar segir meðal annars:

„Seyðishólar eru stærstu gígarnir á jarðeldasvæðinu í vestanverðu Grímsnesi og setja mikinn svip á landslag í Grímsnesi. Fyrirhugað er að vinna 8-10 milljónir m³ af efni úr Seyðishólum á 12 árum. Samkvæmt matsskýrslunni er áætlað að taka efni á afmörkuðu svæði í austanverðum hólunum þar sem jarðrask er nú þegar fyrir hendi.

Náttúruverndarráð fjallaði um umhverfisáhrif framkvæmdarinnar á fundi sínum þann 8. mars sl. Rétt þykir að fram fari fullt mat á umhverfisáhrifum m.a. vegna ósamræmis í frummatsskýrslu og er sérstaklega bent á ummæli á bls. 5 í skýrslu Náttúrufræðistofnunar Íslands um sérstöðu Seyðishóla og úrvinnslu í frummatsskýrslu á bls. 28 þar sem fjallað er um skýrslu Náttúrufræðistofnunar Íslands.

Verði ekki fallist á þetta sjónarmið er ekki lagst gegn fyrirhuguðu gjallnámi á svæði sem þegar hefur verið raskað, enda verði farið að eftirtöldum skilyrðum:

- 1. Einungis verði unnið á landi sem nú þegar hefur verið raskað og ekki hróflað við ósnortnu landi, sbr. mynd 3.2 í skýrslu um frummat.*
- 2. Gengið verði frá opnum námum sem ekki er áætlað að taka efni úr og sléttað úr þeim sárum sem myndast hafa í landinu.*
- 3. Hlutfallsleg nýting jarðefna verði í hámarki.*
- 4. Eftirlitsmaður Náttúruverndarráðs á Suðurlandi hafi eftirlit með efnistöku.*
- 5. Haft verði samráð við eftirlitsmann Náttúruverndarráðs á Suðurlandi vegna frágangs á svæðinu.*

Náttúruverndarráð bendir á að einungis hefur verið fjallað um efnistöku í þeim hluta Seyðishóla sem er í eigu Grímsneshrepps og Selfossbæjar. Ekki er gefið álit á efnistöku í Seyðishólum í heild sinni, en nauðsynlegt er að skipuleggja allt svæðið ef koma á í veg fyrir frekari skemmdir á gígnum þar sem fleiri námur eru á svæðinu.

Náttúruverndarráð leggur áherslu á að mörkuð verði opinber stefna í efnistöku-málum í Grímsneshreppi þar sem tekið verði tilliti til náttúruverndarsjónarmiða.

Náttúruverndarráð áskilur sér rétt til þess að gera sérstakar athugasemdir við embætti skipulagsstjóra vegna vinnubragða við frummatsskýrsluna.“

Umsögnin var send **Grímsneshreppi** með bréfi dagsettu 22. mars 1996 og Léttssteini ehf. með símbréfi sama dag.

Svar **Léttssteins ehf.** barst með bréfi dagsettu 26. mars 1996, þar segir meðal annars:

„Í bréfinu eru tiltekin 5 skilyrði svo fallast megi á efnistöku.“

- „1. Einungis verði unnið á landi sem nú þegar hefur verið raskað og ekki hróflað við ósnortnu landi, sbr. mynd 3.2 í skýrslu um frummat.“*

Mynd 3.2 byggir á landslagshönnun samkv. fyrri tillögum að útliti svæðisins. Eftir vettvangskönnun sem farið var í og getið er um í kafla 2.6 í frummatsskýrslu var svæðið minnkað. Landslagshönnun í frummatsskýrslu er sýnd á korti 2 og lituðu korti 3. Mynd 3.2 var ekki endurunnin eftir umrædda vettvangskönnun og því sýnir hún efnistökusvæði örlítið lengra til suðurs en kort 2 og litað kort í

frummatsskýrslu. Skilyrði þetta er því uppfyllt samkvæmt frummatsskýrslu og fallist á það.

„2. „Gengið verði frá opnum námum sem ekki er áætlað að taka efni úr og sárum sem myndast hafa í landinu.“

Í kafla 4.1 um hönnun efnistökuastaðarins kemur fram að eitt af þremur takmörkum útlitshönnunar er að fella núverandi námur inn í svæðið þannig að þær hverfi með öllu. Í kafla 4.4. er sérstaklega tekið á frágangi og lokafrágangi, sbr. kort 3 og mynd 3.2. Fallist er á þetta skilyrði.

„3. „Hlutfallsleg nýting jarðefna verði í hámarki.“

Fallist er á þetta skilyrði enda þjónar það jafnt hagsmunum framkvæmdaaðila þar sem um er að ræða takmarkað efnisnám.

„4. „Eftirlitsmaður Náttúruverndarráðs á Suðurlandi hafi eftirlit með efnistöku.“

Fallist er á þetta skilyrði.

„5. „Haft verði samráð við eftirlitmann Náttúruverndarráðs á Suðurlandi vegna frágangs á svæðinu.“

Fallist er á þetta skilyrði.

Leitað var nánari skýringa **Náttúruverndarráðs** á umsögn þess með bréfi, dagsettu 17. apríl 1996. Þar var óskað eftir að ráðið gerði grein fyrir hvaða þættir það væru sem það óskaði eftir að metnir yrðu í frekara mati á umhverfisáhrifum og nánari skýringar á því hvaða svæði ráðið teldi ásættanlegt fyrir gjallnámið.

Náttúruverndarráð svaraði með bréfi, dagsettu 18. apríl 1996. Þar lýsir ráðið þeirri skoðun sinni að meta beri allt jarðeldasvæðið í Grímsnesi sem eina heild „*bæði út frá náttúruverndarsjónarmiðum (sjónarmiðum landslagsverndar) og fræðilegu gildi jarðmyndananna.*“ Þá teiknar ráðið inn á kort 4 í frummatsskýrslu mörk þess svæðis sem það telur ásættanlegt að efnistaka og röskun vegna frágangs svæðisins ná til. Miðað við þau mörk, sem sýnd eru á korti á bls. 22, minnkar mjög verulega það svæði sem efnistaka gæti farið fram á.

Bréf Skipulags ríkisins og svar Náttúruverndarráðs var afhent, Ásgeiri Þorgeirssyni, **f.h. Léttsteins ehf.** þann 19. apríl 1996, með bréfi og einnig sent **Grímsneshreppi** með símbréfi samdægurs.

Þá var **Náttúruverndarráði** bent á það með bréfi, dagsettu 24. apríl 1996, að það er í valdi umhverfisráðherra að úrskurða framkvæmdir í mat umfram það sem tekið er fram í 5. grein laga nr. 63/1993.

Leitað var umsagnar **Selfossbæjar**, með bréfi dagsettu 27. febrúar 1996 og barst umsögn með bréfi, dagsettu 19. apríl 1996, þar segir meðal annars:

„Bæjarráð útrekar að ekki verði um að ræða efnisflutninga á kvöldin og um helgar, en gerir að öðru leyti ekki athugasemdir við matið.“

Umsögnin var send **Grímsneshreppi** og Léttsteini ehf. með símbréfi dagsettu 24. apríl 1996.

Allar umsagnir liggja frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

3. ATHUGASEMDIR

Gísli Hendriksson, Hallkelshólum gerði athugasemd með bréfi, dagsettu 30. mars 1996. Hann bendir meðal annars á að ekki sé samræmi í frummatsskýrslunni milli þess magns sem heimilt er að nema á 12 ára tímabili, skv. námasamningi og áætlunar um fjölda flutningabíla. Umferðin verði mun meiri en gert sé ráð fyrir miðað við að flytja 1 milljón m^3 á ári. Upplýsingar um fjölda vinnuvéla á svæðinu séu ófullnægjandi og að loftmengun frá þeim sé ekki metin. Hann krefst þess að fram fari könnun á útblástursmengun frá þessum tækjum og áhrifum á næsta umhverfi miðað við vinnslu á 1 milljón m^3 á ári, eins og námasamningur heimilar. Hann lýsir áhyggjum af vinnslu á fínsalla úr gjallinu sem sé mjög rokgjarn. Þá bendir hann á að hætta sé á að vinnsla gjallsins geti haft neikvæð áhrif á leigu lands og áskilur sér allan rétt til bóta telji hann sig verða fyrir fjárhagslegu tjóni af fyrirhugaðri starfsemi.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** með bréfi dagsettu 3. apríl 1996 og með símbréfi samdægurs til Léttsteins ehf.

Léttsteinn ehf. svarar athugasemdinni með bréfi, dagsettu 17. apríl 1996. Þar kemur meðal annars fram að framkvæmdasvæðið hefur verið minnkað frá því sem samningur við landeigendur gerði ráð fyrir og er efnismagn innan þess áætlað 8-10 milljónir m^3 og er þá einnig átt við framkvæmdasvæði landeigenda. Þá er bent á að kannanir sýni að rúmþyngd gjallsins sé um 700 kg/m^3 og áætlanir framkvæmdaaðila um 75 ferðir hlaðinna flutningabíla 250 daga ársins því réttar. Fjöldi vinnuvéla fer eftir vinnslustigi brottflutts efnis, ein hjólaskófla, jarðýta af og til og hugsanlega flokkunarvél. Loftmengun frá þessum tækjum sé hverfandi miðað við almenna umferð um Biskupstungnabraut og því ekki ástæða til sérstakra rannsókna á mengunarhættu frá útblæstrinum. Ekki eru uppi áætlanir um að harpa fínsalla úr gjallinu í Seyðishólum.

Loftur Jónsson f.h. Jóns Loftssonar hf. gerði athugasemd með bréfi, dagsettu 3. apríl 1996, þar sem hann fjallar aðallega um landamerkjagirðingu sem þurfi að endurnýja á réttum stað.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** og Léttsteini ehf. með bréfi dagsettu 10. apríl 1996.

Kristján Jóhannsson, formaður Landssambands sumarbústaðaeigenda, ásamt formanni Félags landeigenda í Vaðnesi, formanni Hrauns í Hraunborgum, formanni Sumarbústaðafélags í Norðurkotslandi og tveimur einstaklingum f.h. Öndverðarness gerðu athugasemdir í greinargerð, dagsettri 9. apríl 1996. Greinargerðinni fylgdi eftirfarandi yfirlýsing undirrituð af 81 einstaklingi:

„Við undirritaðir sumarhúsaeygendur í Grímsnes-, Biskupstungna- og Laugardalshreppi mótmælum fyrirhuguðum framkvæmdum við Seyðishóla í Grímsneshreppi með tilliti til umhverfisáhrifa.“

Helstu atriði framangreindrar greinargerðar eru þau að upplýsingar um daglegan vinnutíma, vinnudaga, heildarmagn efnis og þar með fjölda flutningabíla, tegundir vinnslutækja, hávaða og mengun eru ófullnægjandi. Kynningu hafi verið ábótavant. Framkvæmdin hafi neikvæð áhrif á ferðapjónustu, verðmæti eigna í nágrenninu lækki og ekkert sé gert í forvörnum vegna aukinnar slyshættu. Þá er bent á að hugmyndir um frágang séu óljósar. Að lokum er framkvæmdinni mótmælt á þeim forsendum sem fram koma í greinargerðinni.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** og Létsteyni ehf. með bréfi dagsettu 10. apríl 1996.

Létsteyni ehf. svarar athugasemdinni, með bréfi dagsettu 18. apríl 1996 og fylgdu því gögn frá Vegagerðinni um umferð á Biskupstungnabraut við Suðurlandsveg árið 1994.

Í svarinu kemur meðal annars fram að gert er ráð fyrir 250 vinnudögum á ári, að megin starfsemin verði á milli kl. 07 og 18 á daginn og ekki starfað eftir kl. 22.

Til mótvægis við mikla umferð ferðamanna og sumarbústaðaeigenda verði ekki unnið um helgar nema í undantekningartilfellum t.d. kynni sumarbústaðaeigandi að óska eftir að fá afgreitt efni í bílastæði á laugardegi eða sunnudegi. Af sömu ástæðum yrði ekki unnið föstudag fyrir verslunarmannahelgi né á frídegi verslunarmanna. Almenn umferð um Biskupstungnabraut stóreykst á sumrin og munar t.d. helmingi á umferð í maí og júlí. Í júlí er nær tvöfalt meiri dagleg umferð föstudag, laugardag og sunnudag en aðra daga vikunnar.

Allar forsendur frummatsskýrslunnar eru miðaðar við 75 bílferðir úr námunni (samaltals 150 ferðir í og úr námunni). Tæki sem verða notuð í námunni fara eftir vinnslustigi efnisins sem flutt verður á brott.

Í frummatsskýrslu segir að stefnt sé að því að frágangi verði hagað þannig að hólarnir haldi sérkennum sínum. Þannig verði halli og hallabreytingar á landi sem líkastar því sem fyrir er. Val trjátegunda og annars gróðurs verði í samráði við landeiganda og sérfræðinga á því sviði og minnt er á að greitt verður, af hverjum seldum rúmmetra, í sérstakan náttúruverndarsjóð sem tryggja á vistlegan frágang Seyðishóla.

Hvað varðar gagnrýni á ónóga kynningu fyrir sumarbústaðaeigendum þá kemur fram að fyrir utan formlega kynningu Skipulags ríkisins hafi Helgi Hersveinsson, formaður eins af félögum sumarbústaðaeigenda í Grímsnesi, boðist til að finna kynningarfundir stað og stund. Á mótmælafundi í Skútunni í Hafnarfirði þann 25. mars 1996 hafi tillögu um kynningarfundir hans vegar verið vísað frá. „Á þessu verður séð að kynningarfundar var ekki óskað.“

Varðandi verðbreytingar á lóðum og sumarbústöðum segir Létsteyni ehf.:

„Í niðurstöðum mats á umhverfisáhrifum eru skammtímaáhrif af völdum hávaða og umferðar metin fremur óhagstæð. Til lengri tíma litið eru áhrifin lítil en áhrif á landnotkun, útivist og fagurfræði eru jákvæð. Miðað við staðreyndir málsins er langsótt að fjalla um hvort verðbreytingar á sumarbústöðum og sumarbústaðalóðum eru hugsanlegar.“

Varðandi aukna slyshættu er bent á að umferð um sumarhelgi geti farið í allt að 5500 bíla á dag á Biskupstungnabraut við Suðurlandsveg, en þá daga verður efni ekki flutt úr námunni. Ótti um áhrif vegna viðbótar, um 150 bíla, við umferð á virkum dögum

(hámark rúmlega 2000 mánudaga til fimmtudaga og um 4000 á föstudegi) sé meiri en raunhæft geti talist.

Kristján Ragnar Sigurðsson og Ingey Arnkelsdóttir, sumarbústaðaeigendur að Klausturhólagötu C nr. 7, gerðu athugasemd með bréfi, dagsettu 27. mars 1996. Þau mótmæla framkvæmdinni vegna þess að hún hefur í för með sér skemmdir á gróðri, röskun á dýra- og fuglalífi á og í kringum Seyðishóla og vegna þess ónæðis sem þau munu verða fyrir. Þau benda á að þegar þau keyptu landið hafi þeim ekki verið gerð grein fyrir fyrirhuguðum framkvæmdum og áskilja sér því rétt til að fara fram á að hreppurinn kaupi eign þeirra telji þau sig verða fyrir ónæði, ryk- eða hávaðamengun.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** með bréfi dagsettu 1. apríl 1996 og með símbréfi samdægurs til Létststeins ehf.

Létststeinn ehf. segir meðal annars í bréfi, dagsettu 17. apríl 1996, að tekið hafi verið fullt tillit til allra nefndra þátta við gerð frummatskýrslunnar og mat á umhverfisáhrifum. Aðeins verði notaðir vel útbúnir bílar til efnisflutninganna, hámarkshraði á Búrfellsvegi verði 50 km/klst og lagt verði bundið slitlag á veginn.

Landvernd gerði athugasemd með bréfi, dagsettu 9. apríl 1996. Þar er mótmælt fyrirhugaðri gjalltöku úr Seyðishólum á þeirri forsendu að með aukinni umferð stórra bíla, sem daglega fari um land Alviðru, verði mun erfiðara að skipuleggja fræðslustíga og gönguleiðir um landareignina vegna slyshættu. Þetta eigi bæði við um stóran hluta af landi Alviðru og ekki síður Öndverðarnesið, þar sem hluti af fræðslunni fari fram og leiðin þangað liggja um Þjóðveginn og Sogsbrú. Þá er farið fram á að hagsmunir þeirrar atvinnustarfsemi sem þegar fer fram á svæðinu séu metnir, svo sem sala laxveiðileyfa í Sogi og tekið verði tillit til þess fræðslustarfs sem fram fer í Alviðru.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** og Létststeini ehf. með bréfi dagsettu 10. apríl 1996.

Létststeinn ehf. bendir á í bréfi, dagsettu 18. apríl 1996, að Biskupstungnabraut sé Þjóðvegur sem allir landsmenn mega nota. Um umferðaraukningu er vísað í súlurit byggt á tölum frá Vegagerðinni. Varðandi gangandi umferð er bent á að í deiliskipulagi fyrir Öndverðarnes II er gert ráð fyrir göngustíg undir Sogsbrúna. Samband hafi verið haft við Lögregluna í Árnassýslu og henni kynnt fyrirhuguð framkvæmd svo sem fram komi í bréfi hennar dagsettu 17. apríl 1996. Í því bréfi kemur fram að lögreglan gerir ekki athugasemdir við fyrirhugaða flutninga en eðlilega verði fylgst með þeim. Reynsla af vikurflutningum úr Þjórsárdal sé góð, þeir séu nær óhappalausir og engin slys á fólki eða annarri umferð af þeirra völdum þrátt fyrir að ekið sé í gegnum Selfoss.

Nita Helene Pálsson og Guðbjartur Pálsson, sumarbústaðaeigendur í Hallkelshólalandi, gerðu athugasemd með bréfi, dagsettu 8. apríl 1996. Þau mótmæla að hafinn verði námagröftur til útflutnings í miðri sumarbústaðabyggð. Verði af honum krefjast þau þess að Grímsneshreppur kaupi eignir þeirra, sem þau hafi þá keypt á fölskum forsendum.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** og Létsteyni ehf. með bréfi dagsettu 10. apríl 1996.

Ragnhildur Árnadóttir og Hörður Falsón, sumarþústaðaeigendur í Hallkelshólalandi gerðu athugasemd með bréfi, dagsettu 27. mars 1996, þar sem þau mótmæla fyrirhuguðum framkvæmdum um stórkostlega aukningu á efnistöku úr Seyðishólum. Þau telja að framkvæmdin skapi slíka mengun að nálægt svæði verði óbyggjandi og síst af öllu til að njóta friðsældar í sveit. Þau áskilja sér því rétt til málssóknar verði áætlarnir að veruleika.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** með bréfi dagsettu 1. apríl 1996 og með símbreffi samdægurs til Létsteyns ehf.

Létsteynn ehf. bendir á í bréfi dagsettu 17. apríl að við mat á umhverfisáhrifum hafi verið tekið fullt tillit til allra nefndra þátt.

Sigmundur Einarsson og Margrét I. Kjartansdóttir, Birtingakvísl 19, Reykjavík, gerðu athugasemd með bréfi, dagsettu 8. apríl 1996. Megin þættir athugasemdanna eru tveir. Annars vegar við það mat skýrsluhöfunda að jarðfræðileg sérstaða Seyðishóla sé nær engin og hins vegar að langtímaáhrif á landslag verði jákvæð. Þau byggja athugasemdir einkum á því að Seyðishólar séu jarðfræðilega sérstaðir, aðgengilegir til rannsókna og fyrir ferðamenn. Ekkert komi fram í frummatsskýrslunni um að útflutningur efnisins sé fyrirhafnarinnar og landsþjallanna virði. Hólana ásamt öðrum gígum í Grímsnesi beri skilyrðislaust að varðveita. Í greinargerð með athugasemdinni kemur einnig fram gagnrýni á skýrslu Náttúrufræðistofnunar Íslands¹.

Þá gagnrýna þau almennt efnistöku í landinu síðustu 50 ár. Loks benda þau á að fyrirhuguð efnistaka sé ekki í anda sjálfbærrar þróunar og þarfa komandi kynslóða.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** og til Létsteyns ehf. með bréfi dagsettu 10. apríl 1996.

Létsteynn ehf. fjallar um athugasemdir í bréfi dagsettu 17. apríl 1996. Þar segir að ekki verði lagt mat á jarðfræðilega umfjöllun athugasemdarinnar og varðandi gagnrýni á skýrslu Náttúrufræðistofnunar er bent á að stofnuninni hefur verið boðið að svara henni. Að mati Létsteyns ehf. mun útlit svæðisins að efnistöku lokinni verða betra „en verið hefur um langa hríð“. Þá er að lokum tekið heilshugar undir mikilvægi sjálfbærrar þróunar og þarfir komandi kynslóða. Mat á umhverfisáhrifum sé mikilvægur þáttur í því að tryggja að komandi kynslóðir fái landið ekki í verra ástandi en forverarnir tóku við því í.

Skipulagi ríkisins barst bréf frá **Náttúrufræðistofnun Íslands**, dagsett 26. apríl 1996, þar sem fjallað er um framangreinda gagnrýni á skýrslu stofnunarinnar.

Sigurður Georgsson, eigandi húss við A-götu 16, Norðurkotslandi, gerði athugasemd með bréfi, dagsettu 9. apríl 1996. Hann mótmælir því að nægilegt hafi verið að kynna fyrirhugaða framkvæmd þeim sem hafa lögheimili í hreppnum þar sem sumarþústaðaeigendur eigi ekki síður mikilvægra hagsmuna að gæta og ekki minni en

¹ Viðauki 1 við frummatsskýrsluna.

ýmsir ábúendur sem oft eru leiguliðar. Hann telur fyrirhugaða framkvæmd kollvarpa forsendum fyrir sumarbústaðabyggð í hreppnum, en þær séu umfram annað ró og kyrrð með eins lítilli umferð og kostur er. Þá gerir hann sérstaka athugasemd vegna umferðarhættu í nágrenni við Þrastarlund. Hann gerir kröfu um að ráðist skuli í frekara mat þar sem fjallað verði um grunnvatn, hávaða, umhverfisáhrif á skipulag og verðmætaskerðingu sem sumarbústaðaeigendur verða fyrir vegna malarflutninganna og umferðarþunga.

Athugasemdin var send **Grímsneshreppi** og Létsteyni ehf. með bréfi dagsettu 10. apríl 1996.

Létsteyn ehf. tekur fram, í bréfi dagsettu 17. apríl 1996, að fyrirhuguð efnistaka hafi verið kynnt á fundi með sumarbústaðaeigendum í landi Hallkelshóla og að Grímsneshreppur hafi haldið almennan fund á Borg, 6. júlí 1995, þar sem fjallað var um framkvæmdin. Á fundi sumarbústaðaeigenda, sem haldinn var í Hafnarfirði 25. mars 1996, hafi verið hafnað tillögu um kynningarfund og fyrir þann fund hafi verið boðist til að halda kynningarfund en því verið hafnað. Á deiliskipulagi fyrir Öndverðanes megi sjá að gert er ráð fyrir göngustíg undir Sogsbrúna og einnig sé göngustígur á norðurkanti brúarinnar. Þá telja skýrsluhöfundar ekki þörf á frekara mati svo sem fram kemur í athugasemdinni.

Athugasemdir liggja frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

4. SÉRFRÆÐIUMSÖGN

Vegna margra ábendinga um hávaða sem framkvæmdinni fylgir var **HHR ehf. Hljóð- og hljóðtækniráðgjöf** beðið um faglega umsögn um niðurstöður um mat á hávaða frá námurekstrinum og aukningu umferðarhávaða sem birtast í frummatsskýrslunni og þær forsendur sem byggt er á. Þetta var gert með bréfi dagsettu 15. apríl 1996. Umsögnin barst með bréfi dagsettu 18. apríl 1996 þar sem segir meðal annars:

„Farið hefur verið yfir allar forsendur fyrir áætluðu hávaðaáreiti á sumarbústaðasvæðum og útreikningar gerðir til samanburðar við niðurstöður í ofangreindri skýrslu.

Eftir skoðun allra gagna get ég staðfest að í stórum dráttum er ég sammála þeim forsendum sem notaðar hafa verið og einnig niðurstöðunum.

Varðandi endanlegt jafngildishávaðastig umferðarhávaða yfir einn sólarhring, sem miðað er við, má geta þess að vindur getur haft áhrif á hljóðburð til aukningar eða minnkunar á hljóðstigi. Eðlilegt getur þó talist að miða við kyrrt veður eins og gert hefur verið, enda hafa truflandi hljóð mest áhrif í kyrru veðri. Þegar vindur blæs myndast vindhljóð sem oft yfirgnæfir truflandi hljóð.

Útreikningar á umferðarhávaða í skýrslunni miðast við sam-norrænar aðferðir frá 1989, en endurskoðun á þeim aðferðum stendur nú yfir. Aðferðin tekur tillit til fjölda og tegunda bifreiða og hraða umferðarinnar, auk þess hæðar yfir jörð og ástands vegar.

Mínir útreikningar sýna hvergi meira frávik frá niðurstöðum Steindórs Guðmundssonar hjá R.b., en $\pm 0,5$ dB.

Hinn þátturinn er hávaði frá námuvinnslunni. Í skýrslu Steindórs er miðað við hávaða frá meðalstórri jarðýtu, en eflaust má stýra því hve stórar og hávaðasamar jarðýtur yrðu notaðar, þannig að þessi viðmiðun getur talist

eðlileg. Hávaðadreifingin sem sýnd er á korti 7 er því rétt að því gefnu að ávallt sé gætt að því að gera hljóðmanir sem skyggja á sumarbústaðabyggðina. Hvergi má slaka á, að því er varðar að gera nægilega háar hljóðmanir til að tryggja að jarðýtur sjáist alls ekki frá sumarhúsabyggðinni.

Heildarhávaðastig í sumarbústaðabyggðinni ræðst af samanlögðu hávaðastigi frá umferð og námuvinnslu sem fræðilega gæti mest numið um 3 dB aukningu miðað við hávaðastig frá öðrum hvorum hávaðavaldinum. Jafngildishávaðastig umferðarhávaðans er hinsvegar útreiknað miðað við fjölda bifreiða á klukkustund eða á sólarhring og eru þá toppar nokkru hærrí en jafngildishávaðastigið, sem kröfurnar miða við. Þetta gerir það að verkum að sennilega mun vinnsluhávaðinn ráða heyrnlegum hávaða í hléum milli umferðarhávaðatoppa en ekki hafa mikil áhrif á heyrnlegan hávaða á umferðarhávaðatoppunum.

Þess má einnig geta að á þeim tímum árs þegar umferð einkabifreiða er mest yrði hækkun umferðarhávaða vegna 150 þungra bifreiða minnst.

Ef viðmiðunarfjöldi almennrar umferðar eykst frá því sem gert er ráð fyrir í skýrslunni minnkar það hækkun á jafngildishávaðstigi vegna gjallflutningabifreiðanna.

Niðurstaðan er því í hnotskurn sú að forsendur og hávaðastigsútreikningar í skýrslunni standast. Með þessu er þó ekki sagt að íbúar sumarbústaðanna yrðu ekki varir við hávaðaaukningu, þó svo að hún héldist innan kröfumarkna.“

Með bréfi, dagsettu 17. apríl 1996, óskaði **Skipulag ríkisins** eftir upplýsingum frá Vegagerðinni um umferðaröryggismál. **Vegagerðin** svaraði með bréfi dagsettu 18. apríl 1996 þar sem segir meðal annars:

„Í bréfi þínu frá í gær spyrst þú fyrir um hvort sérstakra aðgerða sé þörf við vegamót Biskupstungnabrautar og Búrfellsvegar vegna aukinnar umferðar af völdum fyrirh. gjallflutninga úr Seyðishólum. Er þá miðaða við 75 ferðir á dag. Skoðaðar hafa verið umferðartölur á báðum vegunum og er niðurstaðan sú að þrátt fyrir þessa auknu umferð sé ekki ástæða til sérstakra aðgerða á þessum vegamótum. En biðskylða er á Búrfellsvegi gagnvart Biskupstungnabraut.

Hvað varðar öryggi gangandi vegfarenda um Sogsbrú af sömu ástæðu, ber þess að gæta að með norður kanti brúarinnar er sérstök gangbraut 1,15 m á breidd. Er hún afmörkuð frá akbrautinni með lágum steiptum kanti.

Ef þurfa þætti er auðvelt að setja handrið á þennan steipta kant, gangandi umferð til aukins öryggis.“

5. NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR

5.1 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Seyðishólar eru um 100 m háir gjallgígar og setja mikinn svip á neðri hluta Grímsness. Í núverandi námum sést að hólarnir eru að verulegu leyti úr fíngerðu gjalli. Efsti kollur hólanna er ógróinn og sést rauðleitur litur gjallsins þar langt að. Annars eru hólarnir vaxnir mosapembu, kvistlendi, gras- og sefmóum en jarðvegur virðist mjög þunnur.

Grímsneshreppur og Selfossbær, hafa tilkynnt til frumathugunar þann hluta Seyðishóla sem er í eigu þeirra. Hyggjast þeir leyfa verulega aukna efnistöku úr hluta hólanna þar sem gjall hefur verið tekið í meira en 50 ár (sjá efnistökusvæðið á korti á bls. 22). Ekki stendur til að hrófla við Kerhól sem er innan þessa svæðis. Önnur gjallnáma er í suðurenda hólanna á landareign Jóns Loftssonar hf. Áformað er að bjóða gjallið á erlendum mörkuðum en með því að framleiða úr efninu innanlands má auka verðmæti enn frekar

Ekkert skipulag hefur verið til um efnistöku, umgengni og frágang á námasvæðinu fram til þessa svo vitað sé og hefur gjallið því verið tekið eftir hentisemi hverju sinni. Við þetta hafa myndast gryfjur sem hafa botndýpi tæplega 100 m yfir sjávarmáli en lægsta land umhverfis efnistökuastaðinn er í um 110 m yfir sjó. Um 50 m hæðarmunur er frá botni námunnar að efstu brún og eru námurnar til mikilla lýta. Til þess að lagfæra gryfjurnar þarf miklar aðgerðir og eru það áform Grímsneshrepps og Selfossbæjar að nýta verulegt magn af efni úr hólunum og nota hluta af arði af efnissölunni til frágangs og náttúruverndarverkefna í hreppnum og reyndar sýslunni allri með stofnun sérstaks náttúruverndarsjóðs.

Samkvæmt tillögu frummatsskýrslunnar er fyrirhugað að vinna 8-10 milljónir m³ af gjalli úr Seyðishólum og er áætlað að framkvæmdin taki 12 ár. Efnistökusvæðið er rúmlega 34 hektarar og tæplega 1/3 svæðisins, eða um 13 hektarar land sem þegar hefur verið raskað með efnistöku. Lagfæring námusvæðisins er áformuð með því að endurmóta landslagið þannig að jafn flái nái upp í rúmlega 180 m hæð en í botni námunnar verði gert svæði til útivistar.

Gert er ráð fyrir að allt að 75 bílfarmar verði fluttir úr námunni á dag, eða 150 ferðir í heild fram og til baka, á virkum dögum. Algjör undantekning verði ef efni er flutt um helgar. Umferð flutningabíla verði frá kl. 7 að morgni til kl. 18 síðdegis og ekki unnið lengur en til kl. 22 í námunni. Í námunni verður fyrst og fremst notast við hjólaskóflu við ámokstur en öðru hverju þarf jarðýtu til að ýta ofan af gjallinu og er áætlað að það taki um 25 daga í heild allt efnistökutímabilið. Hugsanlegt er að harpa (flokunarvél) verði notuð í námunni.

Í frummatsskýrslunni er gert ráð fyrir að bygja sýn í neðsta hluta námunnar með jarðvegsmönnum, sem munu draga verulega úr hávaða frá vélum. Hljóðmanirnar verða meðfram Búrfellsvegi frá innkeyrslu í námuna og að norðurmörkum hennar. Gert er ráð fyrir að þær verði um 6 m háar, 10 m á breidd og skarist við innkeyrsluna þannig að þær bygja sýn inn á vinnslusvæðið sbr. kort á bls. 22.

Þegar jarðýta vinnur ofar í námunni er einnig áformað að ýta þar upp 2-3 m háum hljóðmönnum til að draga úr tímabundinni hljóðmengun.

Náttúruverndarráð vill að vinnslusvæðið verði takmarkað við það svæði sem þegar hefur verið raskað og hefur ráðið dregið inn á kort mörk sbr. kort á bls. 22. Samkvæmt því yrði vinnslusvæðið um 1/3 af flatarmáli þess svæðis sem frummatsskýrslan gerir ráð fyrir að nýta og e.t.v. þriðjungur áformaðs efnismagns. Þá leggur Náttúruverndarráð áherslu á samráð við eftirlitsmann þess við vinnsluna og vegna frágangs. Einnig að tryggð verði hámarksnýting efnisins úr námunni. Ábendingar hafa komið fram um að ekki sé nægilega fjallað um gildi Seyðishóla sem jarðmyndana og að líta beri á jarðeldasvæðið í Grímsnesi sem eina heild. Á þeim forsendum hefur verið farið fram á að fram fari frekara mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðrar framkvæmdar. Sveitarstjórn segir í umsögn sinni að leggja beri ríka áherslu á að efnisvinnslan valdi eins lítilli röskun á náttúru landsins og mögulegt er.

Seyðishólarnir hafa talsvert jarðfræðilegt gildi. Þeir eru sérstakir hvað varðar stærð, lit og lögun og setja sterkan svip á landslag í Grímsnesi. Vekja þeir því athygli flestra ferðamanna sem þar leggja leið sína um. Því telur embætti skipulagsstjóra ríkisins mikilvægt að mörkuð sé heildarstefna hvað varðar efnistöku í hólunum og komið í veg fyrir tilviljunarkennda efnistöku þaðan. Skipulagsstjóri ríkisins lagði því til við umhverfisráðuneytið með bréfi dagsettu 14. nóvember 1995 að öll efnistaka úr Seyðishólum skuli háð mati á umhverfisáhrifum óháð landamerkjum eða eignarhaldi. Ekki hefur verið úrskurðað í því máli.

Í umsögnum og athugasemdum kemur fram sama sjónarmið og skipulagsstjóri ríkisins setti fram í bréfi sínu til umhverfisráðuneytisins, en einnig farið fram á að framkvæmdin fari frekara mat á umhverfisáhrifum á þeim forsendum að líta beri á jarðeldasvæðið í Grímsnesi sem eina heild. Samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum er ekki hægt að skylda einn framkvæmdaraðila til að meta umhverfisáhrif af annarri starfsemi en hans sjálfs. Því er skipulagsstjóra ríkisins alls óheimilt að úrskurða um slíkt. Skipulagsstjóri ríkisins getur hins vegar úrskurðað um þessa framkvæmd óháð öðrum framkvæmdum þar sem hér er um að ræða tiltekið eignarland og efnistöku óháða annarri þar sem gert er ráð fyrir að ganga alveg frá efnistökusvæðinu fyrir verklok.

Hluta fyrirhugaðs námusvæðis hefur þegar verið raskað en um 2/3 flatarmáls þess er ósnortið land. Náman, eins og hún er í dag, er til mikilla lýta og óbreytt ástand veldur þeim sem hafa hana fyrir augum, eða verða fyrir ónæði af efnistöku, ómældum óþægindum. Það er náttúruvernd og hagsmunum sumarbústaðaeigenda í næsta nágrenni til hagsbóta að gengið verði frá námunni í Seyðishólum þannig að sem minnst beri á raski og undangenginni efnistöku og efnistöku síðan hætt.

Vegna þess óskipulags sem verið hefur á efnistöku er ekki hægt að ganga vel frá svæðinu án þess að flytja til verulegt efnismagn. Móta þarf neðsta hluta hólanna á nýjan leik og er það ekki framkvæmanlegt án þess að raska landi á jöðrum námunnar vegna þess hve djúp hún er. Með þeim tillögum sem kynntar eru í frummatsskýrslunni er stefnt að frágangi á námusvæðinu og lokun námunnar að ákveðnum tíma liðnum. Sú niðurstaða er í anda álits Náttúrufræðistofnunar Íslands og umsagnar Náttúruverndarráðs.

Því er leyft efnisnám til að ná ofangreindum markmiðum, takmarkað útfyrir raskað svæði og upp í vissa hæð.

Verði alveg farið að ósk Náttúruverndarráðs, hvað varðar stærð efnistökusvæðisins mun það þýða að í raun er aðeins verið að ganga frá námunni eða loka henni og er svigrúm takmarkað til landmótunar og efnissölu til að kosta úrbætur.

Á meðfylgjandi korti, bls. 22, er sýnt það svæði sem heimilað er að raska við framhald efnisvinnslu og frágangur námunnar. Samkvæmt uppdættinum er heimilt að raska hlíðinni upp í 170-172 m hæð á stuttum kafla. Á því svæði er gert ráð fyrir að halli á fláa verði allt að því jafn mikill og á suðurmörkum vinnslusvæðisins milli 150 og 160 m hæðalína, sbr. kortið, en dragi úr honum eftir vesturjaðrinum til norðurs. Á vesturjaðri vinnslusvæðisins er fylgt hrygg í hlíðinni og er gert ráð fyrir að flái frá honum niður í námuna verði mestur þar sem landið er hæst og dragi úr honum til norðurs eins og áður sagði. Gert er ráð fyrir að áfangaskipting vinnslunnar og frágangur svæðisins verði að öðru leyti í samræmi við það sem fram kemur í frummatsskýrslunni.

Þá er undirstrikað að ekki verði numið efni lengra niður en dýpsti hluti námunnar er, eða í um 96 m hæð yfir sjó.

Nýta þarf allt efni sem til fellur sem best og hafa þarf samráð við Náttúruverndarráð og eftirlitsmann þess um vinnslu og frágang. Gera verður áætlun um hvernig lokafrágangur námunnar er fyrirhugaður og kynna hana skipulagsstjóra ríkisins áður en vinnsla hefst.

Ekki er talið réttlætjanlegt að heimila aukið magn gjallnáms, frá því sem að ofan er greint, út frá því sjónarmiði að sala efnisins skili peningum í sjóð til náttúruverndarverkefna. Verndun Seyðishóla sem jarðmyndunar, landslagsvernd og hagsmunir þeirra sem búa og dvelja í næsta nágrenni þeirra verður að hafa forgang.

Niðurstaða skipulagsstjóra ríkisins hefur í för með sér að heildarmagn gjalls sem fallist er á að numið verði er mun minna en áform framkvæmdaraðila gerðu ráð fyrir.

5.2 MENGUNARMÁL

Í nokkrum athugasemdum er bent á mengun frá starfseminni. Bent er á loftmengun, það er útblástur frá vélum, ryk við efnisvinnslu og frá flutningabílum, vatnsmengun og einnig hávaðamengun.

Hollustuvernd ríkisins telur í umsögn sinni að tímabundin loft-, hávaða-, vatns- og úrgangsmengunaráhrif verði frá starfseminni en líklega stafi umhverfinu ekki umtalsverð hætta af henni, verði farið að ákvæðum mengunarvarnareglugerðar. Hollustuvernd ríkisins leggur áherslu á að haft verði samráð við heilbrigðiseftirlit og vatnsveitur á svæðinu um framkvæmdina svo og þar sem útskipun er áformuð vegna umferðaraukningar þar og er framkvæmdaraðili samþykkuð því.

5.2.1 GRUNNVATNSMENGUN

Athugasemdir bárust um að hætta væri á grunnvatnsmengun. Í svari Létsteyns ehf. er vísað til umfjöllunar um grunnvatn í frummatsskýrslunni. Þar kemur fram að megin aðgerðir til verndar grunnvatni eru þær að skilja eftir jarðlag ofan grunnvatnsborðs, geyma hugsanlega mengunarvalda, vélar og olíur á vatnsheldum stæðum sem safna má af menguðu vatni og setja rannsóknaborholu undan straumi til eftirlits. Grunnvatn

er talið vera í 60-70 m hæð yfir sjávarmáli og því um 30 m niður að grunnvatnsborði frá botni námunnar.

Hollustuvernd ríkisins telur áætlanir um meðhöndlun olíu og eftirlit með grunnvatni ásættanlegar. Eftirlit með búnaði og tækjum þarf að vera til staðar og frárennsli frá íverustað starfsmanna í námunni að vera samþykkt af heilbrigðiseftirliti. Sé þetta í lagi er ekki talin veruleg hætta á mengun grunnvatns af völdum fyrirhugaðs gjallnáms.

5.2.2 LOFTMENGUN

Athugasemdir bárust um að loftmengun frá starfseminni væri ekki nægilega þekkt og hún gæti valdið skaða. Einnig lýstu menn yfir áhyggjum vegna rykmengunar einkum ef fínsalli yrði unninn úr gjallinu. Léttsteinn ehf. tekur fram að ekki er áformað að vinna fínsalla úr gjallinu í námunni. Hollustuvernd ríkisins telur að þó tímabundin loftmengun verði vegna starfseminnar muni umhverfinu líklega ekki stafa hætta af henni.

Ryk frá efnisvinnslunni er ekki tíundað sérstaklega í matsskýrslunni. Ákveðið er að Búrfellsvegur verði klæddur bundnu slitlagi eigi síðar en á öðru ári vinnslunnar og verði ryk til óþæginda fram að þeim tíma verður að rykbinda veginn.

Mikilvægt er að flutningabílar verði þannig útbúnir að ekki fjúki gjall af þeim og lögregla fylgist með þeim búnaði. Til að draga úr rykmengun þarf að setja bundið slitlag á Búrfellsveg á fyrsta framkvæmdarári.

5.2.3 HÁVAÐAMENGUN

Í athugasemdum er bent á hávaðamengun frá framkvæmdinni bæði vegna vinnslunnar í námunni og vegna bílaumferðar. Bent er á að starfsemi sem eykur hávaða er alls ekki í samræmi við forsendur þær sem sumarbústaðaeigendur byggðu hús sín á, það er friðsæld, ró og kyrrð.

Í mengunarvarnareglugerð eru sett viðmiðunarmörk fyrir hávaða við sumarbústaðabyggð og eru þau 45 dB(A). Einnig eru gefin upp svonefnd leiðbeiningarmörk, sem æskilegt er að miðað sé við og eru þau 40 dB(A).

Framkvæmdaraðili fékk Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins (R.b.) til að spá fyrir um hávaða frá framkvæmdinni. Var hávaði mældur í námunni í júlí 1995. Þá var í gangi lítil harpa (flokkunarvél), sem afkastar um 60 m³/klst. og hjólaskófla auk bíla sem óku gjalli úr námunni. Einnig var mældur hávaði í námu við Sandskeið þar sem meðalstór jarðýta (15 tonna) var að störfum auk þess sem upplýsingar um hávaða fengust frá einum innflytjanda á jarðýtum. Í viðauka 3 og fylgiskjali 8 í frummatsskýrslu eru niðurstöður mælinganna og útreikninga byggðum á þeim (sjá einnig kort á bls. 22). Skipulag ríkisins fékk sérfræðiálit frá HHR ehf. Hljóð- og hljóðtækniráðgjöf á hávaðaútreikningum og forsendum þeirra og voru niðurstöður R.b. staðfestar þar (sbr. kafla 4).

Hávaði við Búrfellsveg

Athugasemdir sem bárust á kynningartíma framkvæmdarinnar beindust meðal annars að auknum hávaða vegna umferðar þungaflutningabíla um Búrfellsveg. Samkvæmt niðurstöðum R.b. eru viðmiðunarmörk fyrir hávaða vegna umferðar á Búrfellsvegi nú í 20 m fjarlægð frá veginum. Ef umferð eykst um 150 þunga bíla verða þessi mörk hins vegar í um 80 m fjarlægð frá vegi við B- og C- götur fyrirhugaðs

sumarbústaðahverfis. Þetta er sýnt á korti á bls. 22. Þá er miðað við að daglegur hámarksfjöldi þungabíla með gjall úr námunni verði 75 og hámarkshraða á Búrfellsvegi 50 km/klst. Umferð þungaflutningabíla verði á tímabilinu kl. 07 til 18 og ekki verði unnið í námunni eftir kl. 22 á kvöldin né um helgar.

Hávaði við Biskupstungnabraut

Athugasemdir sem bárust á kynningartíma framkvæmdarinnar beindust meðal annars að auknum hávaða vegna umferðar þungaflutningabíla um Biskupstungnabraut. Niðurstöður ú treikningum R.b. á hávaða frá umferð um Biskupstungnabraut er að í 50 m fjarlægð er hann 55.0 dB(A) og í 200 m 42.5 dB(A). Þetta er miðað við umferðarþunga árið 1994 við Suðurlandsveg og umferðarhraða 90 km/klst. Við aukningu þungra bíla um 150 fer hávaði í sömu fjarlægðum í 57 dB(A) og 44.5 dB(A) eða eykst sem nemur um 2 dB(A).

Hávaði við námavinnslu

Athugasemdir sem bárust á kynningartíma framkvæmdarinnar beindust að því að óljóst væri hvaða fjöldi tækja yrði í námunni, hveirrar gerðar þau væru og hver hávaðinn þaðan yrði. Í svörum Léttsteins ehf. við athugasemdum kemur fram að tegund tækja sem notuð verða í námunni fer eftir vinnslustigi efnis sem flutt verður í burtu en gert er ráð fyrir einni hjólaskóflu, jarðýtu af og til og e.t.v. hörpu/flokkunarvél. Ætlunin er að draga úr hávaða frá námuvinnslunni með hljóðmön meðfram Búrfellsvegi, gegnt námunni og með staðbundnum hljóðmönnum þegar jarðýta er að störfum uppi í hlíðinni. Nánar er fjallað um hljóðmanir á bls. 12 og einnig er vísað í kort á bls. 22.

Fram kemur að verði ámoksturstaeki og t.d. flokkunarvél staðsett niðri í námunni eins og áformað er, eða að baki hljóðmanar, muni hávaða þaðan lítið eða ekkert gæta á fyrirhuguðu sumarbústaðasvæði. Hins vegar muni meðalstór jarðýta valda 80-85 dB(A) hávaða í 10 m fjarlægð frá henni, um 48 dB(A) í 500 m fjarlægð og 42 dB(A) í 1000 m fjarlægð ef hún vinnur uppi í námunni. Nokkrir sumarbústaðir eru innan 500 m fjarlægðar frá mögulegu vinnusvæði jarðýtu og fleiri er áformað að byggja. Í frummatsskýrslunni kemur fram að ætlunin er að gera hljóðmanir á þeim svæðum sem jarðýta er að vinna á hverju sinni og er stefnt að því að hávaði frá ýtu verði ekki yfir 42 dB(A) í 500 m fjarlægð frá henni. Einnig kemur fram að hluti áformaðs vinnslusvæðis liggur það fjarri sumarbústaðasvæðinu að ýtuvinna þar ætti ekki að valda yfir 42 dB(A) hávaða við sumarbústaði, þó engin væri hljóðmönin. Að lokum er bent á að samkvæmt áætlunum er ekki gert ráð fyrir að jarðýta verði að verki nema í fáeinum daga eða 10 daga á vinnslusvæði 2 og 15 á vinnslusvæði 3.

Sveitarstjórn Grímsneshrepps upplýsir að ekki sé til samþykkt skipulag fyrir sumarbústaðasvæði í landi Klausturhóla við Búrfellsveg, frá Biskupstungnabraut að fjárhúsum gengt gjallnámunni í Seyðishólum, sbr. meðfylgjandi kort á bls. 22. Þetta er það sumarbústaðasvæði sem liggur næst Búrfellsvegi og námunni og verður fyrir mestum áhrifum. Í umsögn sveitarstjórnar Grímsneshrepps kemur fram að hún leggur ríka áherslu á að fyrirhugað gjallnám trufli sem minnst þá sem á svæðinu búa eða dveljast. Jafnframt áskilur hún sér rétt til þess að takmarka umferð flutningabíla á vegum framkvæmdaraðilans bæði hvað varðar hraða og fjölda bíla ef á þarf að halda.

Í frummatsskýrslunni er sýndur uppdráttur af ósamþykktu skipulagi sumarbústaða í landi Klausturhóla við Búrfellsveg, gengt námunni og er ljóst að taka þarf hann til

endurskoðunar m.t.t. hávaða frá þeirri umferð sem fylgir væntanlegri efnistöku úr Seyðishólum og e.t.v. einnig í ljósi upplýsinga um núverandi hávaða frá Biskupstungnabraut. Miðað við hávaða frá áformuðum fjölda flutningabíla og gefnar forsendur, er óleyfilegt að byggja sumarbústaði nær Búrfellsvegi en sem nemur 80 m (45 dB(A)) og mælt með að þeir verði ekki nær en 140 m (40 dB(A)). Við Biskupstungnabraut, neðan vegamóta við Búrfellsveg, veldur áformuð umferð um 2. dB(A) hækkun hávaða. Hávaði frá umferð þar er hins vegar miklu meiri en er, eða verður, frá umferð um Búrfellsveg.

Í ljósi fram kominna upplýsinga verður sveitarstjórn að setja ákveðnar reglur um rekstur námunnar. Þar komi fram m.a. daglegur vinnutími, hvaða daga megi ekki vinna í námunni eða vinna er takmörkuð, hámarksfjöldi flutningabifreiða á dag og hámarkshraði þeirra á Búrfellsvegi. Þá verður að tryggja að hljóðmanir verði gerðar svo sem kynnt er í frummatsskýrslunni. Draga má úr hugsanlegum óþægindum af völdum hávaða frá ýtuvinnu ofantil í námunni með því að vinna fari fram á þeim árstíma þegar fáir eru í sumarbústöðum í næsta nágrenni.

5.3 SLYSAHÆTTA

Í athugasemdum, meðal annars frá Landvernd, vegna gönguleiða í landi Alviðru og yfir Sogsbrú, er lýst áhyggjum af þeirri umferðaraukningu sem flutningur á gjallinu veldur. Í janúar 1994 var umferðin á virkum dögum 200 til 800 bílar en í júlí, þegar hún er mest innan ársins, 2000 (mánudag til fimmtudags) til 4000 (föstudagar) bílar en allt að 5500 bílar á dag um helgar. 150 ferðir gjallflutningabíla á virkum dögum auka því umferð ekki verulega. Í bréfi lögreglunnar í Árnessýslu kemur fram að hún hefur talsverða reynslu af vikurflutningum úr Þjórsárdal til Þorlákshafnar og Reykjavíkur. Flutningarnir hafi gengið mjög vel og nær því án afskipta lögreglu. Þeir hafi verið því nær óhappalausir, ekki hafi orðið slys á fólki eða annarri umferð af þeirra völdum þrátt fyrir að flutningabílarnir hafi ætíð ekið um aðalgötuna á Selfossi.

Samkvæmt munnlegum upplýsingum frá lögreglunni í Árnessýslu er ekki óalgengt að 30 vikurflutningabílar fari 3-4 ferðir á dag sem þýðir um og yfir 200 ferðir þeirra bíla í gegnum Selfoss á einum degi.

Í bréfi Vegagerðarinnar á Selfossi til Skipulags ríkisins kemur fram að ekki sé þörf á að gera sérstakar ráðstafanir á gatnamótum Biskupstungnabrautar og Búrfellsvegar vegna 75 ferða úr námunni á dag (sjá kafla 4). Þar er einnig bent á að gangstígur sé á brúnni yfir Sog og væri auðvelt að setja þar handrið, gangandi umferð til aukins öryggis.

Grímsneshreppur áskilur sér rétt til að hafa áhrif á umferð flutningabíla á Búrfellsvegi.

Ekki verður horft fram hjá því að slyshættan eykst að öllum líkindum eitthvað ef áætluð umferð þungaflutningabíla verður staðreynd. Í ljósi umsagna lögreglu og Vegagerðarinnar er ekki talin ástæða til að telja slyshættu það verulega að hún ein sér eigi að koma í veg fyrir fyrirhugað gjallnám.

Þar sem úrskurður skipulagsstjóra hefur í för með sér að mun minna magn verður tekið úr námunni en áætlað var, kann það að veita svigrúm til þess að draga úr umferð og þar með áhrifum af henni.

5.4 HAGSMUNAÁREKSTRAR

Í athugasemdum koma fram þau sjónarmið að starfsemi sem fylgi fyrirhuguðu gjallnámi verði svo mikil og valdi margvíslegum óþægindum að forsendur fyrir sumarbústaðabyggð a.m.k. í næsta nágrenni séu brostnar.

Það er ljóst að vinnsla á efri hluta námusvæðisins og umferð á Búrfellsvegi mun sjást frá sumarbústaðabyggð. Einnig benda útreikningar á hávaða til þess að ekki verði hægt skv. mengunarvarnareglugerð, að byggja sumarbústaði eins nálægt Búrfellsvegi og áformað hefur verið a.m.k. á meðan efnisvinnslan er jafn umsvifamikil og um er rætt. Til lengri tíma litið verður hins vegar að telja það hag þeirra sem nú eiga sumarbústaði í næsta nágrenni námunnar, svo og landeigenda sem ætla að leigja eða selja þar sumarbústaðalönd, að ákvörðun sé tekin um hvernig efnisvinnslu ljúki.

Varðandi hagsmuni annarra aðila, á flutningaleið frá námunni, sem taldir eru skerðast vegna aukinnar umferðar er bent á að einhver aukning verður í hávaða en flutningarnir fara einungis fram á virkum dögum þegar umferð er allt að helmingi minni en um helgar (á sumrin). Ekki verður horft framhjá því að slyshætta eykst með aukinni umferð. Vegagerðin telur ekki þörf sérstakra aðgerða vegna umræddrar umferðar um gatnamót Biskupstungnabrautar og Búrfellsvegar en bendir á að auðvelt sé að auka öryggi gangandi fólks á Sogsbrú. Í bréfi lögreglunnar í Árnessýslu kemur fram að sambærilegir vikurflutningar hafi ekki valdið slysum.

Ekki er því talið réttlætjanlegt að leggjast gegn framkvæmdinni á þessum forsendum frekar en annarri starfsemi sem veldur umferðaraukningu svo sem fjölgun sumarbústaða í uppsveitum Árnessýslu eða fjölgun ferðamanna.

5.5 KYNNING FRAMKVÆMDAR

Nokkrar athugasemdir beinast að því að fyrirhuguð framkvæmd hafi ekki verið nægilega vel kynnt. Komið hefur fram að haldinn hafi verið fundur með sumarbústaðaeigendum í landi Hallkelshóla. Grímsneshreppur hafi einnig haldið almennan fund á Borg, 6. júlí 1995, þar sem fjallað var um málið. Helgi Hersveinsson, formaður eins af félögum sumarbústaðaeigenda í Grímsnesi, bauðst til að finna kynningarfund í stað og stund en af því hafi ekki orðið og á mótmælafundi sumarbústaðaeigenda í Skútunni í Hafnarfirði þann 25. mars 1996 hafi tillögu um kynningarfund einnig verið vísað frá. Talsvert hefur einnig verið fjallað um málið í fjölmiðlum.

Framkvæmdin og frummatsskýrsla voru einnig kynnt samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum í Lögbirtingablaðinu, Morgunblaðinu og Dagskránni á Selfossi og fengu allir sem þess óskuðu lánað eintak af frummatsskýrslunni.

6. SKIPULAG

Ekki er til aðalskipulag af Grímsneshreppi né deiliskipulag af umræddu framkvæmdasvæði. Tillaga að svæðisskipulagi Þingvalla-, Grímsnes- og Grafningshreppa 1995-2015 hefur verið auglýst og er athugasemdafrestur til 5. júní 1996. Gera má ráð fyrir að staðfest svæðisskipulag liggi fyrir í fyrsta lagi í haust.

Ganga þarf frá skipulagsupprætti áður er framkvæmdir hefjast samkvæmt úrskurði þessum og er lagt til að það verði gert skv. 2. mgr. 5. gr. skipulagslaga nr. 19/1964 með síðari breytingum.

Ganga þarf formlega frá skipulagi sumarbústaðahverfis í landi Klausturhóla, við Búrfellsveg milli Biskupstungnabrautar og fjárhúsa gegnt gjallnámunni í Seyðishólum. Þar verði tekið tillit til hávaða frá fyrirhugaðri efnistöku.

Við skipulag frekari sumarbústaðabyggingar meðfram Biskupstungnabraut er ljóst að taka þarf tillit til umferðarhávaða.

7. ÚRSKURÐARORÐ

Með vísun til 8. greinar laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins yfirfarið þau gögn sem lögð voru fram af hálfu eigenda efnistökusvæðisins, Grímsneshrepps og Selfossbæjar, við tilkynningu ásamt umsögnum, athugasemdum og svörum við þeim.

Efnisnám í Seyðishólum hefur spillt merkurum náttúruminum og er orðið til mikilla lýta í landslagi. Því er fallist á takmarkað gjallnám úr Seyðishólum, sem ætti að leiða til úrbóta og tryggja frágang þar, með eftirfarandi skilyrðum.

1. Framkvæmdasvæðið miðast við þau mörk sem dregin eru upp á meðfylgjandi korti, sem er hluti þessa úrskurðar. Suðurjaðar svæðisins fylgir rótum hóls í rúmlega 110 m hæð. Að vestan fara mörkin upp í 170-172 m hæð á stuttum kafla að öðru leyti er fylgt hrygg í hlíðinni er lækkar til norðurs. Norðurmörk eru landamerki við Klausturhóla og austurmörk miðuð við Búrfellsveg. Ekki er heimilt að raska landi utan þessara marka. Þó skal heimilt að jafna niður gryfjubarm inni á landi Klausturhóla að höfðu samráði við landeiganda. Efni skal ekki unnið neðan 96 m.y.s. Að frágangi loknum skal botn vinnslusvæðisins ekki vera lægra en 100 m. y. s.
2. Að frágangi loknum verði hlíðar námunnar aflíðandi. Efnisvinnsla á svæðinu og endanleg mótun landslags verði í samráði við Náttúruverndarráð.
3. Á athafnasvæði skal vera steipt plan til viðgerða og viðhalds á tækjum og til eldsneytisáfyllinga. Afrennsli af planinu skal fara í safnþró með olúskilju. Haft verði samráð við heilbrigðiseftirlit og vatnsveitur á svæðinu og tryggt að farið verði að ákvæðum mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994 ásamt síðari breytingum.
4. Fjöldi þungaflutningabíla er fara með gjall úr námunni fari ekki yfir 75 á dag. Umferð þeirra er heimil á milli kl. 07 og 18 á virkum dögum. Ekki verði unnið í námunni eftir kl. 22 á kvöldin né um helgar. Sveitarstjórn er heimilt að takmarka daglega efnistöku úr námunni enn frekar telji hún þess þörf og einnig veita undanþágu til takmarkaðra efnisflutninga um helgar vegna verkefna innan sveitarfélagsins.
5. Gera skal hljóðmanir við Búrfellsveg er skermi af vinnusvæðið og þar sem jarðýta er að störfum svo sem kynnt er í frummatsskýrslu.
6. Á fyrsta ári gjallnámsins skal leggja bundið slitlag á Búrfellsveg.
7. Komi fram á vinnslutíma að áhrif framkvæmdarinnar verði meiri og/eða önnur en upphaflega var talið skv. úrskurði þessum grípi sveitarstjórn til viðeigandi ráðstafana til úrbóta.

8. KÆRUFRESTUR

Samkvæmt 14. grein laga nr. 63/1993 má kæra úrskurð skipulagsstjóra ríkisins til umhverfisráðherra innan fjögurra vikna frá því að hann er birtur eða kynntur viðkomandi aðila.

Reykjavík, 29. apríl 1996

Stefán Thors

Halldóra Hreggviðsdóttir